

**Татарстан Республикасы Зэй муниципаль районының
Александр Бистәсе авыл жирлеге Советы
КАРАРЫ**

№ 24

21.04.2026 ел

**Татарстан Республикасы Зэй муниципаль районының
Александр Бистәсе авыл жирлеге территориясендә
Россия Федерациясе дәүләт урман фонды
жирләренә һәм физик һәм юридик затларның
хосусый милкендәге жирләргә керми торган
яшел утыртмаларны булдыру, тоту һәм саклау
кагыйдәләре турындагы нигезләмәне раслау хакында**

«Гавами хакимиятнең бердәм системасында жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2025 елның 20 мартындагы 33-ФЗ номерлы Федераль закон, «эйләнә-тирә мохитне саклау турында» 2002 елның 10 гыйнварындагы 7-ФЗ номерлы Федераль закон, Татарстан Республикасы Зэй муниципаль районының Александр Бистәсе авыл жирлеге Уставы нигезендә Татарстан Республикасы Зэй муниципаль районының Александр Бистәсе авыл жирлеге Советы

КАРАР ИТТЕ

1. Татарстан Республикасы Зэй муниципаль районының Александр Бистәсе авыл жирлеге территориясендә Россия Федерациясе дәүләт урман фонды жирләренә һәм физик һәм юридик затларның хосусый милкендәге жирләргә керми торган яшел утыртмаларны булдыру, тоту һәм саклау кагыйдәләре турындагы нигезләмәне кушымта нигезендә расларга.
2. Әлеге карар рәсми басылып чыккан көненнән үз көченә керә.
3. Әлеге карарны "Татарстан Республикасының рәсми хокукый мәгълүмат порталында" бастырып чыгарырга (PRAVO.TATARSTAN.RU) һәм Зэй муниципаль районының рәсми сайтында «авыл жирлекләре» бүлегендә урнаштырырга.
4. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотуны үземдә калдырам.

Александр Бистәсе авыл жирлеге

Советы Рәисе

С.А. Кузнецов

Татарстан Республикасы Зэй муниципаль районы
Александр Бистәсе авыл җирлеге Советының
21.04.2026 елгы 24 карарына кушымта

Татарстан Республикасы Зэй муниципаль районының Александр Бистәсе авыл җирлеге территориясендә җирләргә керми торган яшел утыртмаларны булдыру, тоту һәм саклау кагыйдәләре турында Россия Федерациясә дәүләт урман фонды һәм физик һәм юридик затларның хосусый милкендәге җирләргә

1. Гомуми өлеш

1.1. Яшелләнделерелгән территорияләр утыртмалар белән бергә табигатьне саклау, мохитне саклау, рекреацион, мохит формалаштыру һәм санитар-саклау функцияләрен үтиләр, табигать комплексы территориясенә һәм җирлекнең яшел фонды территориясенә состав өлеше булып торалар.

1.2. Яшелләнделерелгән территорияләрнең урыны һәм чикләре тарихи барлыкка килгән планировканы һәм табигый компонентларны - рельефны, акваторияләрне һәм яшел утыртмаларны исәпкә алып билгеләнә.

1.3. Яшел үсентеләрне карап тоту һәм саклау Зэй муниципаль районының Александр Бистәсе авыл җирлеге башкарма комитетына йөкләнә.

1.4. Яңа төзелешкә яшелләнделерелгән территорияләр булдыру буенча комплекслы эшләр керә. Яңа төзелештәге эшләрнең барлык төрләре дә билгеләнгән тәртиптә эшләнгән, килештерелгән һәм расланган проект документациясә нигезендә башкарыла.

1.5. Татарстан Республикасы Зэй муниципаль районының Александр Бистәсе авыл җирлеге (алга таба – авыл җирлеге) территориясендә яшел үсентеләрне агымдагы карап тоту эшләренә агач төпләрен кисеп, коры, авария хәлендәге һәм декоратив төсе югалган агач һәм куакларны аудару; үсемлекләрне санитар кисү керә.

1.6. Яшелләнделерү объектларын карап тоту-яшеллекләрне һәм яшелләнделерелгән территорияләрне төзекләнделерү элементларын карау буенча комплекслы эшләр ул. Яшел утыртмаларны карап тоту үз эченә ала:

-агымдагы ремонт,

- агачларны һәм куакларны карау эшләре-үсемлекләрне тукландыру, су сибү, көпшәкләндерү, утау, яклау, тамыр системасын жылыту, туңга чыдам булмаган токымлы куакларны бәйләү һәм чишү, жылылык сөюче үсемлекләрне каплау һәм каплау (барлык тиешле эшләр белән бергә),

ашламаларны, чүп-чарны төяү һәм бушату, коры һәм авария хәлэндәге агачларны кисү һәм башкалары;

- чәчәкләкләрне карау эшләре - орлык чәчү, үсентеләр һәм суган утырту, су сибү, көпшәкләндерү, утау, тукландыру, үсемлекләрне яклау, чүп жыю һ. б.;

- чәчәк вазаларын карау эшләре.

2. Яшел утыртмалар утырту

2.1. Территорияне эзерләү

2.1.1. Территорияне эзерләү эшләрен җимерелергә тиешле корылмаларны, агач төпләрен, төзелеш материаллары калдыкларын, чүп-чарны һәм башкаларны чистартудан, жыю урыннарын билгеләүдән, үсемлек җирин аударудан һәм аны бетерүдән, шулай ук территорияне яшелләндерү өчен файдаланылачак үсемлекләрне күчереп утырту урыннарын билгеләүдән башкаларга кирәк. Туфрак утырмасын өчен органик чүп-чар яки нинди дә булса химик җирин билдәү калдыклары сибү рәхсәт ителми. Вак органик чүп-чарны (пычык чүпләре, йомычкалар, яфрактар) сибелгән җирин белән болгатырга мөмкин.

2.1.2. Төзелеш мәйданчыгын оештырганда, проектта сакланучы буларак билгеләнгән барлык үсемлекләрне саклап калу һәм минималь зыян салу чараларын күрергә кирәк: койма белән әйләндереп алу, киң һәм тәбәнәк ябалдашларны өлешчә кисү, кәүсәләрне саклау бәйләве, куакларның ябалдашларын бәйләү.

2.1.3. Территориядә үләннәр яхшы булганда, чирәмне кисәргә, җыярга һәм аны саклау (сугару, куллану) чараларын күрергә кирәк.

2.1.4. Булган агачларны саклап калу өчен, җирин катламы дәрәжәсен күтәрергә кирәк булганда, кәүсә тирәли коры кое һәм дренаж системасы ясарга кирәк; биоклекне киметкәндә, үсемлекләрне саклап калу өчен террасалар системасын һәм терәк стеналар ясарга яки агач янында тамырларны зарарланудан саклай торган (биоклекләр берәз аерылганда) җир катламы өеп куярга кирәк.

2.1.5. Территорияне коры-сарыдан һәм имин булмаган агачлардан чистарту агачларны урында кисеп, кәүсәләрне чыгарып яки ауган агачларны читкә алып чыгып башкарылырга мөмкин.

2.1.6. Күчереп утырту өчен яраклы агачларны һәм куакларны кагыйдәләп нигезендә казып чыгарырга һәм әлегә яки башка объектларны яшелләндергәндә кулланырга кирәк.

2.2. Агачлар һәм куаклар утырту

2.2.1. Үсемлекләрне утыртуның иң оптималь вакыты - яз һәм көз, ул вакытта үсемлекләр яфраксыз (яфрак коелучы төрләр) яисә үсемлек организмының физиологик процесслары активлығы кимегән хәлдә утыралар.

Язгы утыртуларны туфрак эрегәннән һәм жылынганнан соң бөөрләр актив тарала башлаганчы һәм бәбәкләр барлыкка килгәнче, көзгә утыртуларны яфраклар коелган вакыттан алып тотрыклы кырауларга кадәр башкарырга кирәк.

Хыслы токымнар күчәрәп утыртуны иртә язгы (март - апрель башы) һәм иртә көзгә (август - сентябрь башы) вакытларда яхшырак кичерәләр.

2.2.2. Торак пунктлар территориясенә чик параметрлары булган сәламәт, яхшы үскән нөсхәләр генә утыртылырга мөмкин.

2.2.3. Гибрид тирәкнең (хатын-кыз нөсхәләре) эре үлчәмле агачларын, корычагач яфраклары өрәңгене утыртырга ярамай.

2.2.4. Жимеш биргәндә территорияне чүпли торган яисә чәчәк атканда массакүләм аллергия реакцияләре китереп чыгара торган тирәкләрнең һәм башка үсемлекләрнең ана нөсхәләрен утырту рөхсәт ителми.

2.2.5. Агачларны һәм куакларны төзелештә гамәлдә булган кагыйдәләр һәм нормалар нигезендә утыртырга кирәк, аерым алганда, бина диварларынан һәм төрле корылмалардан үсемлекләр утырту урынына кадәр ара регламентташтырыла

Корылмалардан үсемлекләр утыртуга кадәр ара

Ераклыкны исәпләү чиге үсемлек күчәрәненә кадәр	Минималь ераклык, м		
	агач	куаклык	
Бинаның тышкы дивары, Корылмалар	5,0	1,5	
Тротуар кыры, бакча юлының кыры	0,7	0,5	
Урамның машина йөрү өлеше чиге	2,0	1,0	

Яктырту челтәренең таянычы	4,0		
Терәк диварларның табаны һәм эчке кыры	3,0	1,0	
газүткәргеч: тышкы торбалар өчен	2,0	-	
газүткәргеч: полиэтилен торбалардан жир асты газүткәргече (торбаның төрле якларында)	3,0	-	
суүткәргеч, дренаж	2,0	-	
көч кабеле, элемент кабеле	2,0	0,7	

Искәрмә:

1. Китерелгән нормативлар ябалдашларының диаметры 5 м дан артмаган агачларга карый һәм зуррак диаметрлы агачлар өчен зурайтылырга тиеш.
2. Биналарның, корылмаларның, балалар учреждениеләренең тышкы диварлары янына агачлар һәм куаклар утыртканда инсоляциянең һәм табигый яктылыкның норматив дәрәжәләрен үтәргә кирәк.

2.3. Яшел утыртмаларны карап тоту

2.3.1. Яшел утыртмаларны дәрәжә карап тоту буенча төп чараларның берсе булып ябалдашларны кисү тора. Санитария, яшәртү, формалау кебек кисү төрләрен аералар.

2.3.2. Ябалдашны санитар кисү карт, авыру, кибә торган һәм зарарланган ботакларны, шулай ук ябалдаш эченә караган яки бер-берсенә якын булган ботакларны бетерүгә юнәлдерелгән.

Шулай ук үзәк кәүсәдән кискен почмак белән өскә таба яки вертикаль рәвештә (Пирамида формаларын исәпкә алмаганда) китә торган бәбәкләр сынмасын һәм кәүсәдә яралар ясалмасын өчен мәжбүри рәвештә алынырга тиеш.

Санитар кисүне ел саен вегетация чорында башкарырга кирәк. Ләкин күп санлы эре ботакларны бер үк вакытта алуның мәгънәсе юк, шуңа күрә аларны акрынлап, елына 1-2 тармакны алу яхшырак.

2.4. Чәчәк бакчалары төзелеше

2.4.1. Чәчәклек - бер, ике яки күпъяллык үсемлекләр утыртылган геометрик яки ирекле формалы участок ул. Бу иң декоратив элементларның берсе.

2.5. Чәчәк бакчаларын карап тоту

2.5.1. Чәчәк бакчаларын тиешле тәртиптә тоту үсемлекләргә су сибүдән һәм юудан, туфракны йомшартудан һәм чүп үләннәрне жыюдан, чәчәк аткан чәчәкләрне кисүдән, корткычлардан һәм авырулардан саклаудан, мульчировкалаудан, минераль ашламалар кертүдән, чүп-чардан жыюдан гыйбарәт.

2.5.2. Беръяллык һәм икеъяллык чәчәклекләргә су сибү, жир тамырлар яткан тирәнлеккә дымланырлык итеп исәпләгәндә, тигез булырга тиеш.